

**BURHAN
FELEK**

YİNE FRANSIZ DOSTLARIMIZ

GENÇTİM, dersem liseyi bitirmiş, hukuk mektebine girmiş; imtihanı kazanamamış (o zaman hukuk mektebine imtihanla yalnız 25 kişi alınır), gelecek seneye hazırlanıyordum. Fransızcamı ilerletmek istemişim. Babam beni zamanın en mükemmel Fransız mektebi olan Saint-Benoit Fransız lisesine gönderdi. Papazlar beni imtihan ettiler ve 10 yaşındaki çocukların okuduğu ikinci "ihzari"ye verdiler. Yalnız bir gün kaldım ve bir altın da peşin ücret ödemiş olmamıza rağmen kaçtım. Hususi hocalardan Fransızca öğrenmeye giriştim.

Yüksekkaldırım'da son derece terbiyeli ve melek gibi bir ihtiyar olan Mösyö "Englander" adında bir Macar hocaya devama başladım. İhtiyarın oğlu Türkiye'de mühim bir hekim olarak hizmet görüyordu. Fransızca dersini hem konuşarak, hem de roman okutarak veren ihtiyar bana bir gün, İstanbul'da Gedikpaşa civarında ismine bir de sokak bulunan güyâ Türk dostu meşhur Pierre Loti'nin "İzlanda Balıkçıları" adındaki romanını okuturken romanda bir köpeğe "Türk" adı verildiğini göyerek kitabı kaldırıp attım.

Adam bana müellifin fena niyetle değil, köpeğin sadakatini Türklerin sadakatiyle ifade etmek için yazdığını söyledi ama ben kitabı okumadım ve o gün bugün bu Pierre Loti denilen sahtekâr herife garaz bağladım. Çünkü bunlar Türklerin dostu değil, Türk ailelerine musallat olmuş sahtekâr erkeklerdi. Çünkü, toprağı bol olsun, bu Pierre Loti de pek sağlam ayakkabı değildi. Yüzüne krem, pudra falan sürerdi. Türk dostluğu da sadece Türkiye'de "Âzâde"yi iyi bir roman konusu olarak yakalamış bir yazı esnafıydı. Türk dostluğunun bir masal olduğu, 1914 harbinde İngilizlerle beraber Çanakkale Boğazı'nı zorlamaya gelen Fransız donanmasında yedeksubay olarak bulunuyordu. Nasıl oldu da o harpte batırıldığımız Fransız zırhlılarından biriyle denizin dibine inmedi.

İşte bu adam Fransız dostluğunun sembolü olarak gösterilir. Cumhuriyetin ilk senelerinde Türkiye'yi ziyaret eden ve Ercüment Ekrem'in mihmandarlığını yaptığı Claude Farrère de bir bahriye zabiti idi. Onun Loti gibi sahtekâr olduğunu sanmam. Ama bunların dostluğu edebî dostluklardı. Yani eninde sonunda bir esere konu olacaklara itibarlı bir misafir olarak kendilerini empoze etmekten ibaretti.

Şimdi soruyorum. Bize bu Pierre Loti efendi ne bıraktı? Şimdi yeni neslin adını bile bilmediği, mevcudu tükenmiş "Âzâde" adındaki modası geçmiş zamanın tercümesiyle, Eyüp sırtlarında onun adını taşıyan ve onun Âzâde'yle bulunduğu sanılan yerdeki güzel kahvehane —yıllardır gitmedim, bilmem— ne haldedir? Burasını yıllar evvel bu hikâyeyi pek iyi değerlendiren münevver bir çift tutuyordu. Bilmem şimdi kimlerdedir?

Şimdi buraya kadar Fransızların bizdeki dostluk alâkalarıyla meşgul olduk. Biraz da Fransa'ya geçelim. Fransa'da Fransızlar Türkleri sevmezler. Neden sevmediklerini de bilmezler. Halbuki biz her zaman devlet ve millet olarak Fransızlara iyilik etmişizdir. Hâlâ İstanbul'da Fransız rahib ve rahibeleri tarafından idare edilen 4 büyük lise vardır. Ayrıca devletin en büyük ve muteber lisesi olan Galatasaray mektebinde tedarisat Fransız hocaları tarafından Fransızca yapılır. Bunlar bizim Fransızlara, Fransızcaya, Fransız kültürüne verdiğimiz ehemmiyetin birer canlı ve büyük delilleridir. Fransızlar buna karşı bize ne yaparlar? Kim olursa olsun Fransa'ya giden gerek turist, gerek talebe veya memurumuza açıkça düşmanlık göstermeseler de soğuk davranırlar. Zaten Türkler hakkında sadece Ortaçağa ait şuur altında kalmış korkunç fikirleri olan sevmemek ve sevememek hislerini saklamaya kimisi çalışır, kimisi ona da lüzum görmez. Bütün işçi ve küçük keseli sınıf yabancı düşmanıcıdır. Sanırlar ki, Fransa'da hayat pahalılığının sebebi yabancılardır. Halbuki Fransa'nın büyük bir turizm geliri vardır ki, dış ticaret muvazenesindeki payı muazzamdır.

Buna rağmen halk yabancıyı ve hususiyle Türkleri sevmez, Türklere ait birşeyler öğrenmeye de lüzum görmez. Biz de kendimizi tanıtmaya nedense pek lüzum görmeyen avare bir milletiz. Galiba Süleyman Bey'in devrini, hâlâ Kanunî Sultan Süleyman devri sanıyoruz.

Bir gün Lüksemburg Sarayı —ki senato binası idi—civarından geçerken kalabalık olan yaya kaldırımından aşağı indim. Arkamdan gelen bisikletli bir işçi bana hem çarptı, hem de yana itti. Ben de durdum. Herife bir şeyler söylememe vakit kalmadan o da bisikletten indi ve üstüme yürüdü. Ağzına gelen küfürü ediyordu. Türk diye değil, yabancı diye. Araya girdiler ve beni bir dayak yemekten kurtardılar.

Fransa budur ve daha da mutaassıp bir hale gelmiş olduğu, Figaro gazetesi gibi Fransa'nın en büyük gazetelerinden birinde, Türkiye'de "İmparator Atatürk" diye bir kimseden bahsedilmesi, Türkiye'ye ait hususlarda alâkasızlık, cehaletin canlı bir delilidir.

İşte aziz Fransız dostlarımız! Siz busunuz ve biz de buyuz.

Daha konuşacağız.

NOT:

Şeker Bayramı münasebetiye, dostlarımdan, okurlarımdan ve muhterem makam sahiplerinden tebrikler ve hakkımda iyi dilekler aldım. Hepsine ayrı ayrı cevap vermeye ne bu sütun, ne de benim işim müsait olmadığından teşekkür ve minnetlerimi ve karşılıklı olarak tebrik ve dileklerimi burada kendilerine arz ederim. Lütfen kabul buyursunlar.

